

№ 34 (2023) С. 71–76
National Academy of Fine Arts and Architecture
Collection of Scholarly Works
«Ukrainian Academy of Art»
ISSN 2411–3034
Website: <http://naoma-science.kiev.ua>

УДК 75.052(510)7.041.7
ORCID ID: 0000-0002-2312-3869
ORCID ID: 0000-0002-8196-8608
DOI <https://doi.org/10.32782/2411-3034-2023-34-9>

Ван Шижу

*аспірантка кафедри образотворчого мистецтва, декоративного мистецтва, реставрації
Національна академія образотворчого мистецтва і архітектури
wangshiru923@163.com*

Ольга Денисюк

*кандидат мистецтвознавства,
доцент кафедри теорії та історії мистецтва
Національна академія образотворчого мистецтва і архітектури
olyadenysiuk@gmail.com*

ВПЛИВ ФРЕСОК ДУНЬХУАНУ НА ОЛІЙНИЙ ЖИВОПИС КИТАЮ ХХ СТ.

Анотація. *Мета статті* – вивчити особливості впливу фресок Дуньхуану на китайський олійний живопис ХХ століття. **Методи дослідження.** Системний підхід зумовлює використання комплексу методів. Історико-культурний, компаративний та семіотичний методи дали змогу виявити вплив фресок Дуньхуану на китайський олійний живопис ХХ століття. Метод узагальнення використано для формулювання підсумків статті. **Результати.** Китайський олійний живопис ХХ століття демонструє синтез реалістичних тенденцій, національної самобутності китайської культури та зразків образотворчого мистецтва Заходу. Дуньхуан – унікальний регіон, який був центром Шовкового шляху та репрезентував результати культурної взаємодії Китаю та Заходу. Мистецтво гротів Дуньхуану демонструє тенденції буддизму, які розкривають культурну взаємодію Китаю та Індії. Кольорові рішення, композиція та сюжети фресок Дуньхуану репрезентують дві ключові тенденції – сприйняття західної культури та вплив індійського буддизму. Проаналізовано олійний живопис китайських митців: Дун Сівень «Казахська пастушка», «Кайго-дадянь» («Церемонія проголошення створення КНР»), Чан Шухун «Цзю-цен-Лоу» («Дев'ять поверхів»), Цзен Хао «Фейтянь» («Ансари, що літають»), «Гуань Ін». Домінантні характеристики мистецтва фресок у печерах Дуньхуану репрезентовано в китайському олійному живописі ХХ століття. **Висновки.** У результаті дослідження з'ясовано, що мистецтво гротів Дуньхуану демонструє перетин китайської та індійської культур, західної та східної традицій. У роботах Дун Сівеня «Казахська пастушка», «Кайго-дадянь» («Церемонія проголошення створення КНР»), Чан Шухуна «Цзю-цен-Лоу» («Дев'ять поверхів»), Цзен Хао «Фейтянь» («Ансари, що летять»), «Гуань Ін» виявлено сучасне творче осмислення фресок Дуньхуану.

Ключові слова: Дуньхуан, фреска, олійний живопис, вплив, Дун Сівень, Чан Шухун, Цзен Хао.

Wang Shiru

*PhD Candidate at the Department of Fine Arts and Decorative Arts
National Academy of Fine Arts and Architecture
wangshiru923@163.com*

Olha Denysiuk

*PhD in Art Studies,
Associate Professor at the Department of Theory and History of Art
National Academy of Fine Arts and Architecture
olyadenysiuk@gmail.com*

THE INFLUENCE OF DUNHUANG FRESCO ON THE OIL PAINTING OF CHINA OF THE XX CENTURY

Abstract. *The purpose of this article is to study the peculiarities of the influence of Dunhuang frescoes on Chinese oil painting of the twentieth century. Methods. A systematic approach determines the use of a set of methods. Historical and cultural, comparative, semiotic methods made it possible to reveal the influence of Dunhuang frescoes on Chinese oil painting of the twentieth century. The generalization method was used to formulate the results of the article. Results. Dunhuang is a unique region where the traditions of the East and West, China, India and European countries are combined. This unique situation is due to the fact that the Dunhuang Caves were located in the center of the Silk Road. The artists who painted frescoes in the Dunhuang caves represented a combination of different traditions, original means of painting, composition and plot, unique craftsmanship and original colors. Chinese artists of the XX century greatly appreciated Dunhuang frescoes and continued the tradition of cave paintings. Oil painting by Chinese artists is analyzed: Xiwen «Kazakh Shepherdess», «Ceremony of Proclamation of the Creation of the PRC», Chang Shuhong «Nine Floors», Zeng Hao «Feitian» and «Guan Yin». The oil paintings of artists of the XX century were strongly influenced by frescoes from the Dunhuang caves. Artists used the colors, subjects, compositions and images that we can see on the walls of the Dunhuang Caves. That the frescoes from the Dunhuang caves are of great importance for the development of oil painting in China. Conclusions. As a result of the study, it was found that the art of Dunhuang grottoes demonstrates the intersection of Chinese and Indian cultures, Western and Eastern traditions. In the works of Dong Siven Xiwen «Kazakh Shepherdess», «Ceremony of Proclamation of the Creation of the PRC», Chang Shuhong «Nine Floors», Zeng Hao «Feitian» and «Guan Yin» revealed a modern creative understanding of the frescoes of Dunhuang.*

Key words: *Dunhuang, fresco, oil painting, influence, Dong Xiwen, Chang Shuhong, Zeng Hao.*

Постановка проблеми. Витоки китайського живопису дослідники пов'язують із традиціями мистецтва каліграфії. За останні сто років олійний живопис у Китаї набув активного розвитку, репрезентуючи одночасний вплив національного образотворчого мистецтва та традицій Заходу. Дослідники зазначають, що ідеї, які знайшли своє віддзеркалення в олійному живописі XX століття, демонструють сприйняття та переосмислення західного мистецтва, ретельно вивченого митцями Китаю.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Ми вважаємо, що вивчення художньої рецепції фресок Дуньхуану китайськими майстрами олійного живопису потребує досконалішого розгляду, оскільки дасть змогу репрезентувати глибоке розуміння митцями власної культури та усвідомлення меж її інтеграції у сьогодення. Наразі ця проблема не знайшла повного висвітлення у дослідженнях китайських та європейських науковців. Лі Юй, Дуань Веньцзе, Гао Вейхуа, Ян Денфен, Лі Дунфен розглядають мистецьку історію Китаю, але не

аналізують вплив фресок Дуньхуану на живопис XX століття [1–5]. Цзян Лі досліджує творчий потенціал, фресок Дуньхуану [6], не проводячи паралелей із сучасністю. Ван Цинтян, навпаки, вивчає реалістичний живопис Китаю XX–XXI століть і акцентує на інтеграції східних та європейських традицій у мистецтво цієї доби, але не розкриває значення розписів Дуньхуану для розвитку мистецького потенціалу [7]. На нашу думку, наукові розвідки, які формують особливості китайського олійного живопису XX століття, не наголошують на важливості впливу фресок Дуньхуану на сучасне мистецтво. Усе це зумовлює актуальність нашого дослідження, яке розглядає саме витоки живописних традицій Китаю.

Мета статті – вивчити особливості впливу фресок Дуньхуану на китайський олійний живопис XX століття.

Виклад основного матеріалу. Відомо, що мистецтво печер Дуньхуану є не лише національним надбанням Китаю, але й має світове значення, що зумовлене ідейно-тематичним змістом,

технічними особливостями та пам'ятками, які добре збереглися до наших днів.

Фрески Дуньхуану присвячені відтворенню гармонійного життя людини у таких аспектах, як музика і танець, вірування та світогляд, кольорові й композиційні рішення. Зазначимо, що танець і музика у фресках Дуньхуану демонструють синтез різних національних культур, який виник насамперед через унікальне географічне розташування місцевості (іл. 1).

Іл. 1. Фреска. Дуньхуан. Грот № 25. [8]

Техніка фресок демонструє поєднання традицій розпису гробниць Дуньхуану, що існували у добу Хань і Цінь, та техніку, яка була запозичена з доби Сію. Моделювання, лінійні зображення, композиції, колірні вирішення мають багато спільного із сучасним живописом. Мистецтво гротів Дуньхуану розкриває особливості буддизму, а сюжети, присвячені життю та діяльності Будди, спрямовані на розвиток особистості – підкреслюють прагнення до самовдосконалення і самопожертви.

У стародавньому Китаї у буддійських картинах «переважали золотий, блакитний, червоний, білий та чорний кольори. У традиційному буддійському живописі чорний колір символізує зло, а білий – добро. Тому в буддійському живописі білий колір зазвичай використовується для позначення бодхісатв, тобто того, що символізує святість» [1, с. 36]. Саме тому богиня Милосердя Гуань Інь (Гуаньшінь, авалокітешвара) зображена у білому кольорі (іл. 2).

У фресках Дуньхуану використання буддійських кольорів репрезентовано яскравими фарбами та візуальними ефектами, що підкреслює божественну тематику. «Золотий колір на фресках Дуньхуану символізує шляхетну урочистість та пишність, тому він використовується в одязі Будди та бодхісатв. Фрески, де розкрито теми приборкання демонів,

переважно презентують використання чорних чи темних тонів» [1, с. 39].

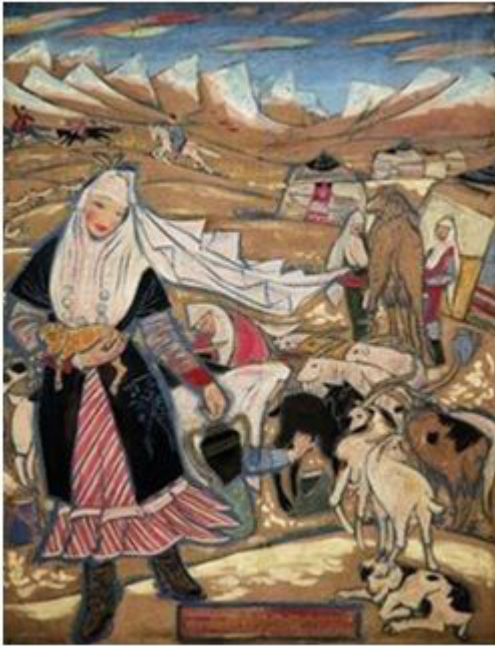
Іл. 2. Фреска. Гуаньшінь. Дуньхуан. Грот № 57. [8]

Ранні фрески Дуньхуану демонструють наявність двох методів фарбування: «Метод фарбування «Тяньчжу-Юньжань» (запозичений із давньої Індії) полягає у використанні одного й того ж кольору різної частоти, щоб зобразити тривимірне обличчя персонажа та відтінок його шкіри. Інший демонструє вплив природних факторів (наприклад, вітру та дощу), які призводять до хімічних змін пігментів кольорів, демонстрації зміни фрески під впливом часу» [9, с. 42].

Використання колористичної манери Дуньхуанських фресок бачимо у роботах китайських художників першої половини ХХ століття. Олійний живопис Дун Сівень «Казахська пастушка» (1948) (іл. 3) демонструє звернення митця до традицій живопису дуньхуанської фрески періоду династій Бейчао (386–58 рр.). Це відображено у композиції, колористиці та формі роботи. На тлі блідо-блакитного неба пливе кілька рожевих хмар. Художник використовує пастельні кольори як основні, що створює відчуття спокою й акцентує увагу на далеких горах, ярах, наметах.

Водночас у картині наявні елементи чорної, білої та зеленої палітри, що допомагає виокремити важливі деталі художнього задуму. «Такий колористичний синтез сприяє створенню ефекту нерухомості у рухливості» [7, с. 56]. Варто зауважити, що подібні поєднання кольорів, ліній та композиційного вирішення були новаторськими для цього періоду, але

водночас демонстрували дотримання традицій живопису дуньхуанської фрески (іл. 3).

Іл. 3. Дун Сівень. «Казахська пастушка». Олійний живопис. [10]

Подібні тенденції демонструє ще одна робота Дун Сівень – «Кайго-дадянь» («Церемонія проголошення створення КНР») (іл. 4).

Іл. 4. Дун Сівень. «Церемонія проголошення створення КНР». Олійний живопис. [10]

Дослідники зазначають, що у китайському живописі лінійний малюнок є основним методом моделювання, і це пояснює, чому саме розписи Дуньхуану вплинули на олійний живопис ХХ століття. «Фрески, що були створені в період розквіту китайського мистецтва династій Тан, Вей і Цзінь, демонструють використання ліній для пейзажів та персонажів. Відповідно до традицій китайського живопису, лінії не лише презентують «Сін» (форму), але й містять такі естетичні маркери: «Ші» (потенціал), «Ці» (енергія), «Лі» (сила) та

«Юнь» (рима). Тому олійний живопис, який продовжує традиції фресок Дуньхуан, демонструє ефект легкості» [9, с. 15]. Дослідники підкреслюють, що в таких картинах «є поезія», є «унікальне співвідношення між формою та змістом» [9, с. 14].

В олійному живописі Чан Шухуна «Цзю-Цен-Лоу» («Дев'ять поверхів») (1952) автор чітко дотримується традиції поєднання ліній та колірних характеристик, які ми бачимо на фресках. У роботі гармонійно поєднуються прозоре блакитне небо і яскраво-червоні кольори дев'яти поверхів, водночас готи на стінах скель відтіняються теплим сірим тоном. Яскраве й динамічне моделювання персонажів на картині також запозичене з печерних розписів поблизу Дуньхуану (іл. 5).

Іл. 5. Чан Шухун. «Дев'ять поверхів». Олійний живопис. [10]

На нашу думку, заслуговує на увагу олійний живопис сучасного митця Цзен Хао. Художник неодноразово наголошував, що саме культура Дуньхуану надихає його. Він створив цикл картин під назвою «Дуньхуан». Традиції фресок, зокрема, проглядаються в його роботі «Фейтянь» («Апсари, що летять») (іл. 6). Цзен Хао поєднав мотиви сучасності та власне світовідчуття з естетикою і культурою стародавнього Китаю – з унікальними традиціями печерних фресок, на яких є зображення Фейтянь (іл. 7). Картина демонструє таємничість та неземне походження міфічних персонажів, на які митця надихнули сюжети Дуньхуану. Його персонажі не світські, вони є відображенням «вірувань та традицій Дуньхуану. Фейтянь демонструє риси мистецтва Сіюй, поєднує сучасність та давню чарівність безсмертних богів. Цзен Хао репрезентує шляхетну, добру й прекрасну людську природу, яка навмисно відірвана від реального життя» [9, с. 16] (іл. 6, 7).

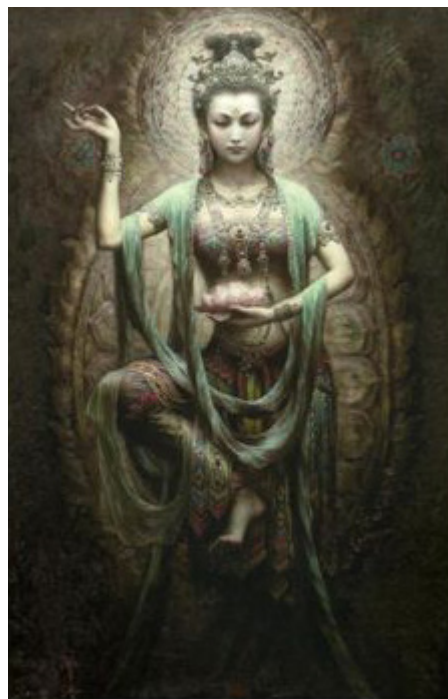
Лл. 6. Цзен Хао. «Фейтянь» («Апсари, що летять»). Олійний живопис. [10]

Лл. 7. Фреска. Фейтянь. Дуньхуан. Грот № 25. [8]

Безумовно, новаторство Цзен Хао полягає в тому, що він по-новому інтерпретував буддиські традиції Дуньхуану. Образ богині милосердя Гуань Іннь демонструє поєднання

західних і східних традицій, давньої естетики Дуньхуану та сучасності (лл. 8).

Лл. 8. Цзен Хао. «Гуань Іннь». Олійний живопис. [10]

Головні висновки і перспективи використання результатів дослідження. Отже, мистецтво гrotів Дуньхуану, яке демонструє перетин китайської та індійської культур, західної та східної традицій, репрезентовано в олійному живописі митців ХХ століття. У роботах Дун Сівеня «Казахська пастушка», «Кайгодаянь» («Церемонія проголошення створення КНР»), Чан Шухуна «Цю-цен-Лоу» («Дев'ять поверхів»), Цзен Хао «Фейтянь» («Апсари, що летять»), «Гуань Іннь» ми виявляємо сучасне творче осмислення фресок Дуньхуану. Перспективи нашого дослідження полягають у подальшому вивченні впливу естетики унікального стародавнього мистецтва Дуньхуану на китайський живопис ХХ–ХХІ століття.

Список використаних джерел

1. 李裕：中国美术史纲，辽宁美术出版社，1988年。223页
2. 段文杰：敦煌石窟鉴赏丛书，甘肃人民美术出版社，1990年。156页
3. 高巍华：敦煌壁画艺术的生存：一种媒介发展观的视角，贵州大学学报艺术版。2009年。第1期。25页。
4. 周大正：《敦煌壁画与中国画色彩》，人民美术出版社2000年，165页。
5. 李东风：吉祥美好的化身——敦煌飞天的艺术美感，文艺研究。2009年。第2期。15页。
6. 张萍：《工笔重彩画》，山东美术出版社2002年。98页。
7. 王庆田：东方与欧洲传统融合背景下二十至二十一世纪之交的中国写实油画，北京，2018年。236页。
8. 唐薇：《现代工笔重彩画技法》，山西人民美术出版社2001年。21页。
9. 张萌萌：莫高敦煌石窟唐代佛像内容及艺术特色，丝绸之路，2009年，第14期。12页。

References

1. Li, Yui (1988). Kytaiskamystetskaistoriia [Chinese art history]. Liaonin: VydavnytstvoLiaoninskohoo brazotvorchohomystetstva [in Chinese].
2. Duan, Ventsze (1990). SeriiatsinkyDunkhuanskykhrotiv [Dunhuang Grottoes Evaluation Series]. Hansu: VydavnytstvoHansuskohonarodnohoobrazotvorchohomystetstva [in Chinese].
3. Hao, Veikhua (2009). VzhyvanniamystetstvafreskyDunkhuana: zaohliadomzasobivmasovoiinformatsii [The Uses of Dunhuang Mural Art: A Media Review]. VisnykHuichzhouskohouniversitytetu (khudozhniaversiia) [Journal of Guizhou University Art Edition] [in Chinese].
4. Zhou, Dazheng (2000). Dunhuang Murals and Chinese Painting Colors. People's Fine Arts Publishing House [in Chinese].
5. Li, Dunfen (2009). NeperevershenevtilenniakhudozhnoikrasyDunkhuan [The unsurpassed embodiment of the artistic beauty of Dunhuang]. Literaturno-mystetskydoslidzhennia[Literary Studies], 2, 15 [in Chinese].
6. Zhang, Ping (2002). Meticulous Brushwork and Heavy Color Painting, Shandong. Fine Arts Publishing House [in Chinese].
7. Van, Tsyntian (2018). RealistychnyimaslianyizhyvopysKytaiunarubezhi XX–XXI stolit u kontekstiintehratsiiskhidnykh ta yevropeiskykhtradytsii [Realistic oil painting of China at the turn of XX-XXI centuries in the context of the integration of Eastern and European traditions [in Chinese].
8. Tang, Wei (2001). Modern Meticulous Brushwork and Heavy Color Painting Techniques, Shanxi. People's Fine Arts Publishing House [in Chinese].
9. Chzhan, Menmen (2009). Zmistbuddiiskoistatuidynastii Tan ta yiikhudozhniosoblyvosti u hrotiMohaoDunkhuana [The content of the Tang Dynasty Buddhist statue and its artistic features in MogaoDunhuang grotto]. Shovkovyishliakh[silk road.], 14, 12 [in Chinese].

Подано до редакції 18.04.2023